

به نام خدا

فراسوی کلاس درس

مولفان :

محمد تیموری غلامی

زهرا ولی زاده ریک

معصومه کیقبادی

فریده آقاییاری

فاطمه زاهدی فرد

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

عنوان و نام پدیدآور: فراسوی کلاس درس / مولفان محمد تیموری غلامی... [و دیگران].
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۸۵-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: نویسندگان محمد تیموری غلامی، زهرا ولی زاده ریک، معصومه کیقبادی، فریده آقایی، فاطمه زاهدی فرد.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۵۷ - ۱۶۰.

Educational innovations

موضوع: آموزش و پرورش -- نوآوری

آموزش و پرورش -- اثر نوآوری

Education -- Effect of technological innovations on

Students -- Life skills guides

شاگردان -- راهنمای مهارت‌های زندگی

شناسه افزوده: تیموری غلامی، محمد، ۱۳۶۹-

رده بندی کنگره: LB1۰۲۷/۳

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۷۸۳۳۶

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: فراسوی کلاس درس

مولفان: محمد تیموری غلامی - زهرا ولی زاده ریک - معصومه کیقبادی

فریده آقایی - فاطمه زاهدی فرد

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۱۲۸۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۸۵-۶

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه
۶	یادگیری فراتر از محتوای آموزشی
۶	نگاهی به هموار کردن مسیر آموختن در تعلیم و تربیت
۷	آموزش و پرورش قرن ۲۱، تربیت دانش آموزان برای زندگی فردا
۷	ماهیت مهارت های قرن ۲۱ برای دانش آموزان
۸	ساخت مهارت های قرن بیست و یکم
۱۰	معلم، حمایت کننده یادگیری
۱۲	ویژگی های معلم در قرن ۲۱
۱۹	مهارت ها و سواد های ضروری برای زندگی موفق دانش آموزان در دنیای امروز و آماده کردن آنها برای زندگی فردا
۲۱	اهمیت مهارت های قرن بیست و یکم
۲۱	استراتژی های یادگیری و پیاده سازی مهارت های قرن بیست و یکم
۲۳	چارچوب یادگیری مهارت های قرن بیست و یکم
۲۵	۱-مهارت های یادگیری و نوآوری
۲۵	تفکر انتقادی
۳۹	خلاقیت
۵۰	همکاری
۵۶	ارتباط
۶۵	۲-مهارت سواد دیجیتالی
۶۵	اهمیت، اصول و روش های آموزش سواد دیجیتال به دانش آموزان

۶۵ _____ سواد دیجیتال چیست و چرا اهمیت دارد؟

۶۶ _____ سواد دیجیتال در کلاس درس چیست؟

۶۶ _____ سواد دیجیتال چگونه برای دانش آموزان مفید است؟

۶۸ _____ کاربرد سواد دیجیتال در جامعه امروز

۶۸ _____ رابطه اشتغال پذیری و سواد دیجیتال

۶۹ _____ سواد دیجیتالی چگونه ایجاد می شود؟

۶۹ _____ نمونه های سواد دیجیتال

۷۰ _____ سواد دیجیتال برای دانش آموزان

۷۰ _____ مزایای استفاده از سواد دیجیتال در کلاس درس

۷۳ _____ اصول سواد دیجیتال

راهبردهایی جهت تشویق دانش آموزان به کسب سواد دیجیتال در کلاس درس

۷۴ _____

۷۷ _____ چرا داشتن سواد دیجیتال مهم است؟

۷۷ _____ چرا ارائه سواد دیجیتال در آموزش مهم است؟

۷۸ _____ سه مهارت سواد دیجیتالی

۱۱۲ _____ ۳-مهارت‌های شغلی و زندگی

اهمیت و ضرورت آموزش مهارت‌های شغلی و زندگی (نرم) برای دانش آموزان

۱۱۴ _____

۱۱۴ _____ چرا مهارت های شغلی و زندگی را به دانش آموزان آموزش دهیم؟

۱۱۵ _____ یادگیری مهارت ها و تضمین آینده

۱۱۵ _____ روش های آموزش مهارت های شغلی و زندگی به دانش آموزان

۱۲۱ _____ مهارت های شغلی و زندگی را چگونه به دانش آموزان آموزش دهیم؟

۱۵۷ _____ منابع

مقدمه

در آستانه قرن بیست و یکم در حوزه آموزش و پرورش با توجه به سطح انتظارات افکار عمومی، نسبت به برون دادهای فعلی نظام تعلیم و تربیت کاستی های قابل توجهی احساس می شود. از طرفی تغییرات سریع به وجود آمده در عرصه های مختلف و تغییر نیازمندی های جامعه، بروز حرف و مشاغل جدید، همگی ضرورت بازنگری در فرایند آموزش و پرورش را فراهم کرده است. در نگرشی سریع به آموزش و پرورش برای جلب اعتماد عمومی، تربیت معلم شایسته مطرح می باشد. لذا پرداختن به برنامه آموزشی در آموزش و پرورش که بخشی از آن معلمان خلاق و شایسته می باشند ضروری به نظر می رسد. راجر کافمن می نویسد درجه ی موفقیت یک نهاد یا سازمان آموزشی به میزان هم خوانی قصد آن سازمان با قصد جامعه بستگی دارد. .

باید توجه داشت که برنامه ریزی آموزش و پرورش قبل از این که بر شاخص های کمی استوار باشد تاکید بر کیفیت دارد لذا باید برنامه های پیش بینی نشده در جهت بهبود کیفیت آموزش و در راس آن معلمان به عنوان مجریان اوامر آموزشی باشد و فرایند تصمیم گیری ها باید بر اساس یک الگوی مشخص و هدفمند صورت گیرد. ضمن این که آموزش و پرورش ما در حال حاضر با بسیاری از جوامع تطبیق داشته است ولی برای رسیدن به اهداف متعالی سازمان و رسیدن به استانداردهای لازم نیاز به بازبینی و چاره اندیشی دارد و این بازبینی می بایست در سطوح مختلف نظام آموزشی و علی الخصوص در بازنگری روش آموزش در مقاطع مختلف صورت پذیرد

با این سرعت تغییر و تحولات جهانی عجیب است که انسان، همان انسان قبل با قالب های قدیمی باقی بماند و کلاس های درس، همچون گذشته و به شیوه های متداول سنتی و مکتب خانه ای باقی بماند و نظام های آموزشی، متحول نشود. باید طرح و برنامه ریزی تازه، آموزش نوین مدرسه و کلاس و بالاخره معلم با روش های جدید راه

انداخت. لذا بحث استانداردها در فضاهای آموزشی و کلاس درس و روش های یادگیری، زیربنای تحولات و تغییرات بنیادی می باشد. در قرن بیست و یکم، انفجار جمعیت یادگیرنده، سرعت ارتباطات جهانی و افزایش آموزش و افزایش انتظارات، وجود سلاح های بنیان افکن، تجربه های شکست خورده ی مدل قبلی، فاصله ی هولناک میان علامتی هشدار دهنده است بر این که نظامی ماورای آن چه که بوده، باشد و شاید مقوله ی استانداردسازی، حرکتی باشد به سمت ایجاد تعادل لازم چرا که بعضی ها استانداردسازی را هماهنگی برای رسیدن به خوشبختی نظام ها می دانند.

فرق قرن بیست و یکم با قرون گذشته در این خواهد بود که مرز های حفاظ و دریچه های اطمینان در آن به حداقل کارایی می رسند و مشکل های موضعی تبدیل به مشکل های جهانی می شوند. بنابراین باید در قرن بیست و یکم پایه های نظام آموزشی را محکم تر و ریشه دارتر کنیم تا بتوانیم در مقابله با این تغییر و تحولات، سرفراز بایستیم. و استانداردسازی در آستانه ی قرن بیست و یکم، چیز عجیب و غریبی نیست. بلکه علمی کردن نظام آموزشی و مطابقت دادن آن با تحولات روز می باشد و آموزش و پرورش با کمک استاندارد سازی باید دانش آموزان را برای فردایی بهتر و شفاف تر، آماده کند.

یادگیری فراتر از محتوای آموزشی

نگاهی به هموار کردن مسیر آموختن در تعلیم و تربیت

ارتباط میان یادگیری و زندگی از جمله اصولی است که در آموزش و پرورش همواره مورد توجه قرار داشته است. برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران نیز از این مهم جدا نیست و در بخش اصول ناظر بر برنامه های درسی و تربیتی، یادگیرنده مادام العمر اشاره روشنی به آن دارد. در این قسمت آمده است: «برنامه های درسی و تربیتی باید زمینه کسب شایستگی ها و مهارت های لازم برای استمرار و معنادار شدن یادگیری و پیوستگی تجارب یادگیری در زندگی را برای دانش آموزان تأمین کند.» در واقع، ایجاد ارتباط میان آنچه لازم است آموخته شود با مصادیقی از زندگی، به نوعی به معنادار

کردن یادگیری منجر می شود. شاید بتوان گفت، زمانی یادگیری معنادار است که محتوای آن با ماهیت زندگی بشر در ارتباط باشد. با این همه، چرا برای برخی از معلمان توجه به چنین ارتباطی ثقیل یا ناممکن است و نیز چگونه معلمان می توانند به رسالت اصلی حرفه خود نزدیک شوند و به مقصود نهایی آموزش که همانا یادگیری برای با هم زیستن است، جامه ای زیننده و کامل ببوشانند .

آموزش و پرورش قرن ۲۱، تربیت دانش آموزان برای زندگی فردا

کسی به طور قطع نمی تواند ابراز نظر کند که قرن بیست و یکم دارای چه ویژگی هایی خواهد بود اما آنچه مسلم است این است که دنیا مانند هزاران سال قبل، روال آرام و کندی نخواهد داشت و بسی جای امید است که انسان با تکیه بر هوش و تفکر خود که از ویژگی های ستایش شده او در قرآن کریم می باشد و به واسطه ی آن به عنوان اشرف مخلوقات معرفی شده است، راهکارهایی در برابر موانع آن قرن بیابد. اما آنچه که به نظر می رسد آموزش و پرورش با چهار مسئله ی مهم در قرن بیست و یکم مواجه خواهد بود که اگر از هم اکنون درصدد پاسخ قاطع برای آن نباشد، نگران کننده خواهد بود.

- جمعیت افزاینده دانش آموزی و برنامه ریزی دقیق و پیش نگر
- کیفیت آموزش و استاندارد های علمی جهانی و بومی
- افزایش بهره وری در همه ابعاد
- مطالعات تطبیقی و تحول بر مبنای زمان و ضرورت و فرهنگ

ماهیت مهارت های قرن ۲۱ برای دانش آموزان

امروزه مهارت های یادگیری و نوآوری در قرن بیست و یکم به دلایل زیر اهمیت دارد:

- این مهارت ها باعث موفقیت در دوره های سطح بالا و محیط های کاری می شود
- دانش آموزان برای مشاغلی آماده می شوند که امروزه هنوز محبوبیت ندارند و حتی بوجود هم نیامده اند . چنین آمادگی شغلی باید آنها را با مهارت هایی تجهیز کند که

آنها را برای ناشناخته ها آماده کند

- عصر اینترنت اطلاعات گسترده ای را در دسترس دانش آموزان قرار داده است. آنها باید مهارت پردازش و تجزیه و تحلیل این اطلاعات را از طریق غلبه بر چالش های پیش آمده در هنگام هدایت موقعیت های اجتماعی و سایر شرایط داشته باشند.

- دانش نظری از کتاب های درسی دیگر کافی نیست. دانش آموزان باید کاربرد عملی خود را برای حل موثر مسائل پیچیده درک کنند.

ساخت مهارت های قرن بیست و یکم

یادگیری مهارت های قرن ۲۱ برای اطمینان از ارتباط در عصر کنونی اولین گام به سوی پیشرفت است. بنابراین، باید یک برنامه ریزی مناسب برای اطمینان از کسب مهارت های مورد نیاز دانش آموزان انجام شود. برخی از راه های انجام این کار در زیر توضیح داده شده است:

الف - ایجاد ظرفیت کارکنان

معلمان و کارکنان باید مهارت هایی را که دانش آموزان باید بیاموزند، درک کرده و مدل کنند. مهارت های قرن ۲۱ باید در توسعه شخصی کارکنان پیاده شده باشد تا شایستگی ها در دانش آموزان رشد کنند.

ب- ایجاد محیطی مبتنی بر پرسش در کلاس درس

دانش آموزان زمانی یاد می گیرند که آزادانه سوال بپرسند و پاسخ آنها را دریافت کنند. یادگیری مبتنی بر تحقیق می تواند دانش آموزان را در مسیر یادگیری خود با انگیزه نگه دارد.

ج- تشویق به همکاری

یک محیط کلاس درس مثبت بهینه برای افزایش همکاری بسیار مهم است. دانش آموزان موجودات اجتماعی هستند و از این رو باید از هر فرصتی برای کمک به آنها در تشکیل تیم و گروه های کوچک استفاده کرد. این به تقویت مهارت های گفتاری و زبانی

آنها کمک می کند. علاوه بر این، آنها همچنین یاد می گیرند که با هم به اهداف خود برسند.

د- بر توسعه مهارت های تفکر انتقادی تمرکز کنید.

یادگیری فقط شامل به خاطر سپردن و به خاطر سپردن چیزها نیست، بلکه شامل توسعه مهارت های تفکر انتقادی است. این به دانش آموزان کمک می کند تا فراتر از درک ساده هر اطلاعات حرکت کنند. با چنین مهارت هایی می توانند مسائل را حل کنند، به نتیجه برسند و مسائل را تعمیم دهند، با ترکیب اطلاعات موجود، الگوهای جدیدی را شکل دهند و بر اساس شواهد و معیارهای خاصی قضاوت کنند. به دلیل تمام این مزایا، معلمان فعالیت هایی را در کلاس های درس معرفی می کنند که تفکر انتقادی و مهارت های زبانی را توسعه می دهد.

ه- تقویت خلاقیت در دانش آموزان

وقتی دانش آموزان خلاق باشند، می توانند هر آنچه را که آموخته اند به شیوه ای جدید بیان کنند. بنابراین، هنگامی که برای ترکیب و شخصی سازی دانش تلاش می شود، تجربه ای ایجاد می شود که حتی زمانی که تحصیلات آنها به پایان رسیده است، برای دانش آموزان باقی می ماند.

و- مهارت های ارزشیابی دانش آموزان

وقتی چیزی اندازه گیری می شود، این تصور را ایجاد می کند که مهم است. بنابراین، جمع آوری منظم اطلاعات در مورد پیشرفت دانش آموزان در کسب مهارت های قرن بیست و یکم مهم است. این می تواند داده های کیفی، کمی یا توصیفی باشد. معلمان دانش آموزان را تشویق می کنند تا نظرات خود را به گزارش کارت های مهارت های خود اضافه کنند.

ز- توجه ویژه به دانش آموزانی که خارج از مسیر هستند

داده های جمع آوری شده در مورد مهارت های قرن ۲۱ دانش آموزان باید برای معلمان

قابل اجرا باشد. مناطق خاصی با تعیین شاخص‌هایی در برابر پارامترهای مختلف مانند یادگیری اجتماعی-عاطفی دانش‌آموزان یا مهارت‌های قرن ۲۱، رفتار، حضور و غیاب آن‌ها و دانش‌آموزان، سیستم‌های هشدار اولیه را اجرا می‌کنند.

تصمیمات مبتنی بر داده توسط معلمان با چنین جزئیاتی اتخاذ می‌شود تا اطمینان حاصل شود که هر دانش‌آموز در مسیر درست قرار دارد. در صورتی که کسی از مسیر خارج شود، معلمان تمرکز ویژه‌ای می‌کنند تا او را با اهداف هدف هماهنگ نگه دارند.

ح- اجازه دادن به دانش‌آموزان برای هدایت یادگیری

صرف نظر از اینکه چه استراتژی‌هایی در مؤسسات آموزشی اجرا می‌شود، معلمان باید بدانند که بهترین محیط یادگیری به دانش‌آموزان احساس توانمندی می‌دهد.

معلمان کارآمد به عنوان تسهیل‌کننده‌ای عمل می‌کنند که دانش‌آموزان را الهام می‌بخشند و آنها را راهنمایی می‌کنند تا ضمن یادگیری مهارت‌های جدید، خود را کشف کنند. آنها به دانش‌آموزان اجازه می‌دهند که خودآموز باشند تا آنها عاشق یادگیری در طول زندگی خود باشند، نه اینکه صرفاً به اجبار برای تکمیل برنامه درسی باشند. این تضمین می‌کند که دانش‌آموزان پس از مدرسه یا دانشگاه به بهترین وجه برای زندگی خود آماده هستند.

معلم، حمایت‌کننده یادگیری

هنگامی که از نقش معلم به عنوان راهبر و هدایت‌کننده یادگیری یاد می‌شود، جایگاه تربیت و تعلیم و به تبع آن وظایف و فعالیت‌های معلم دچار دگرگونی‌های اساسی می‌شود. راهبر و مدیر یادگیری نمی‌تواند مسئولیت‌های خود را تنها به یاددهی محتوای آموزشی محدود کند و از دیگر وظایف و مسئولیت‌های وابسته به نقش هدایت و راهبری خود غافل شود.

به طور کلی، در کشورهای در حال توسعه، مهم‌ترین و بیشترین وقت معلمان در کلاس، به یاددهی محتوای آموزشی صرف می‌شود. در حالی که در جهان پیشرفته، معلمان تلاش می‌کنند اهداف یادگیری برای زندگی را به شرح زیر حمایت و تقویت کنند:

- یادگیری محتوای آموزشی
- پرورش مهارت برقراری ارتباط
- پرورش و توسعه تفکر انتقادی
- رشد خلاقیت
- توانمندسازی یادگیرندگان در حل مسئله
- ایجاد توانایی تولید (برنامه، ابزار، فکر و ایده و...) به یادگیرنده

چنان چه اشاره شد، هنگامی که معلم و مدرسه به عنوان منابعی برای رشد یادگیری دانش‌آموزان، به یک یا چند مورد از نقش‌های مؤثر در یادگیری، به عنوان حمایت کننده، محدود می‌شوند، از رسالت اصلی خود دور شده‌اند و نتیجه و محصول این فرایند

دانش‌آموزانی خواهند بود که تعبیر و تعریف درستی از زندگی انسانی و سالم ندارند و از مهارت‌های اساسی زندگی بهره‌چندانی نبرده‌اند.

ویژگی های معلم در قرن ۲۱

از جمله ویژگی های معلم شایسته، پویا، بیدار، خلاق، سالم بدنی و روان شناختی این است که همیشه در زمان زندگی می‌کند، یعنی فرزند زمان است، بدون این که برده ی زمان باشد. چون او می‌داند و باور دارد که یکی از خصایص طبیعی رشد و تکامل انسان این است که در دوران خردسالی یا کودکی و نوجوانی، عمدتاً در زمان حال زندگی می‌کند، و هنوز گذشته و آینده برایش معنادار تلقی نمی‌شوند. هم‌چنین، این معلم می‌داند که در قرن ارتباطات، قرن اطلاعات، قرن خلاقیت‌ها، قرن مهارت‌های متعدد و متنوع و پیچیده، و قرن سرعت زندگی می‌کند. طبعاً محصلان او هم در همین زمان زندگی می‌کنند. او و دانش‌آموزان و دانش‌جویانش در قرنی زندگی می‌کنند که از مرزهای جغرافیایی، خبری در نقشه‌ها، خبری نیست. قرنی که پیوسته در حال تغییر و تحول است، به طوری که غالباً نمی‌توان آن را کنترل کرد و حتی پیش بینی آن هم غیرممکن است! بنابراین، معلم شایسته یا خوب تربیت شده برای این روزگار، طبعاً ویژگی های زیر را داراست یا می‌کوشد دارا باشد:

الف) اطلاعات:

ویژگی معلم، بالا بردن اطلاعات و به روز کردن آن است. در بحث اطلاعات ((برنامه ICT فناوری اطلاعات)) جایگاه ویژه ای دارد که به آن می‌پردازیم.

۱- آشنایی فناوری آموزشی: برای کسب موفقیت در قرن بیست و یکم، معلمان باید دانش‌آموزانی تربیت کنند که یادگیرندگان مادام‌العمر باشند و این مسیر نمی‌گردد مگر این که فرایند یادگیری مبتنی بر انتقال صرف دانش تغییر پذیرد بنابراین معلمان باید با استفاده از کامپیوتر و اینترنت و کاربرد آنها تدریس واقف باشند و دانش‌آموزان را نیز به این امر ترغیب کنند. فناوری اطلاعات به ما می‌گوید آن چه که تا دیروز درست بوده امروز ممکن است نادرست و حتی گمراه‌کننده باشد، بنابراین معلمان با استفاده از

این تکنیک باید معلمانی محقق و پژوهشگر باشند و دانش آموزان پرسش گر امروز و پژوهشگر فردا تربیت کنند.

۲- آشنا با استانداردهای جهانی کیفیت کار

۳- بالا بردن اطلاعات عمومی: معلم قرن بیست و یکم در همه ی زمینه ها اطلاعات خود را بالا ببرد نه فقط در زمینه رشته ی تدریس خود چرا که بسیاری از علوم به هم وابسته اند. اصطلاحات رایج روز را بشناسد، امور سیاسی، اقتصادی، اجتماعی جامع خود را بداند و در نهایت به علم روان شناسی آگاه باشد چرا که یک معلم بیش از معلم بودن خود باید یک روان شناس آگاه و خبره باشد.

۴- تدریس نوین: استفاده از روش تدریس فعال و همگام با روز، روش هایی تدریس معلم را ویژگی خاص می بخشد عبارتند از: روش همیاری، روش تدریس فعال، روش بارش مغزی، روش ایفای نقش، روش نمایشی، روش بحث گروهی، روش حل مسئله، روش استقرایی، روش اکتشافی. تمامی این روش ها را می شناسد و می داند که هر یک را در چه درسی و در چه کلاسی به کار گیرد و به تعبیری تدریس او مبتنی بر استانداردها است و تدریس بر اساس استاندارد نوعی بهبود فرایند کار در آموزش و پرورش است.

۵- شرکت در دوره های ضمن خدمت: معلم همیشه خود باید در حال فراگیری علم باشد و اطلاعات جدید و نو را بگیرد، در طول کار خود همیشه یکسان تدریس نکند و نکات را از جهات مختلف و زوایای متعدد بیان کند. لازمه ی این کار، شرکت در دوره های ضمن خدمت آموزش معلمان است.

۶- آشنایی با اصول روانشناسی تربیتی: از آنجائی که معلم در طول تدریس خود نیاز به ارتباط مقابل دارد، بنابراین باید مخاطبان خود را شناسایی کند. بداند در چه شرایطی زندگی می کنند، تا حدی از خانواده آنها مطلع باشد. در این صورت می تواند پیام های یاددهی خود را شفاف منتقل سازد.

۷- داشتن طرح درس: معلم، باید زمان تدریس خود را حساب کند کتاب مورد تدریس

را با طرح درس سالانه، بودجه بندی کند و همچنین طرح درس روزانه، داشته باشد و اطلاعاتی کافی و جامع درباره ی مراحل طرح درس نویسی داشته باشد ارزشیابی تشخیصی، تکمیلی، پایانی را بداند و در مراحل تدریس خود به کار بندد. هدف های جزئی و کلی و هدف های رفتاری را شناسایی کند. حیطه های آموزشی (دانش، درک و فهم، کاربرد، ترکیب قضاوت) را بداند و در طرح ریزی سؤالات و ارزشیابی های مستمر خود که در طرح سالانه خود در نظر گرفته است اعمال نماید.

ب) ابتکار

دومین ویژگی قرن بیست و یکم، قرن ابتکار بود که در این زمینه، معلم باید دارای ویژگی های زیر باشد.

۱- خلاق است: معلم قرن بیست و یکم در این رابطه ی خود خلاق است، دست به شیوه های جدید می زند و دانش آموزان را نیز خلاق با می آورد هر اندازه دانش آموز از نظر اطلاعات، غنی تر باشد. انگیزه ی خلاقیت که در نهاد او بالقوه وجود دارد به فعلیت می رسد و این صورت نمی پذیرد مگر این که معلم و راهنما خودش، آراسته به صفت خلاقیت باشد.

۲- ایجاد دنیای پرسش در کلاس: معلم مبتکر، کسی است که همیشه سؤالی برای مطرح کردن در کلاس داشته باشد و حس انگیزه ی کنجکاوی دانش آموزان را تحریک کند. آنان را به فعالیت و جنبش وا دارد. (در کلاس مرده و خسته کننده، مرتباً دیدگان دانش آموزان فقط به عقربه های ساعت می باشد)، را روشن سازد و عشق یادگیری فنون جدید را در آنها زنده کند.

۳- ایجاد دنیای تخیل در کلاس: معلم مبتکر به تخیل دانش آموزان احترام می گذارد. یک انشای نو یا یک نقاشی غیر عادی را به مسخره نمی گیرد، از جنبه ی خلاقانه و مبتکرانه به آن می نگرد زیرا تخیل است که خلاقیت و ابتکار را به دنبال دارد.

۴- واهمه نداشتن از شکست: معلم مبتکر در به کارگیری مسائل از هیچ گونه شکستی نمی هراسد بلکه قوی و استوار می ایستد، طرح های خلاق خود را آزمایش می کند و

جواب و نتیجه را می گیرد و به همه منعکس می کند.

۵- خطرپذیری: معلم مبتکر در راه خود هر گونه خطری را می پذیرد اعم از خطرات مالی یا غیر مالی، زیرا به هدفش امیدوار و معتقد است.

۶- قدرت تغییر پیش فرض ها: معلم مبتکر پیش فرض های جدید ارائه می دهد و به یک مسئله از زوایای مختلف می نگرد، پیش فرض های قدیمی برای او جالب نیستند، می اندیشد در ذهن خود (چرا) پروری ذهنی ایجاد می کند و پیش فرض ها را تغییر می دهد، تجربه می کند، می آزمايد تا بالاخره روشی جدید و طرحی نو در اندازد.

۷- تشخیص پیش نیازهای دانش آموزان: یکی از زمینه فعالیت های معلم این است که از کجا شروع کند و پیش نیاز فراگیران او چیست؟ نقطه ی شروع مبتکر سنتی و معمولی نیست، بهترین نقطه ی شروع را به کار می بندد، گاهی با طرح سؤالی نوین با آوردن وسیله با ماکتی سؤال برانگیز و...

۸- درمان ناتوانایی های یادگیری: معلم مبتکر دانش آموزان ناتوان را شناسایی می کند و به درمان آنها می پردازد. معلمی که با دانش آموزان یک دست خلاق و توانا کار کند، ابتکار خاصی شاید نتواند در کار خود به کار بندد، اما معلم مبتکر کسی است که با به کار بردن روش ههای جدید آموزشی به دانش آموزان ناتوان کمک کند.

۹- شناخت تفاوت های فردی: معلم مبتکر به تفاوت های فردی دانش آموزان توجه دارد. می داند به هر کدام چه مسؤولیتی بدهد و در چه زمینه ای آنها را خلاق بار آورد و استعدادهای نهان آنان را در چه رشته ی تحصیلی بارور سازد.

ج) مهارت و سرعت

سومین ممیزه ی قرن بیست و یکم، مهارت و سرعت است که معلم باید دارای ویژگی های زیر در این مقوله باشد.

۱- مهارت های فردی: شامل قدرت طرح ریزی مدل ذهنی، به کارگیری اصول منطقی در تدریس، قدرت تجزیه و تحلیل مسائل قدرت تصمیم گیری.

۲- مهارت های ارتباطی: مهارت های ارتباطی معلم شامل ویژگی های: کنترل احساسات، فن بیان، به کار بردن شعر و امثله در تدریس و گزارش دهی صحیح می باشد.

۳- مهارت در تدریس: بیشترین تأثیر در اثر بخشی کار معلمان، مهارت در تدریس و اطلاع از دانش تدریس است و ارتباطی خاص بین دوره کارآموزی و عملکرد معلمان وجود دارد، معلم قرن بیست و یکم باید با فنون جدید تدریس آشنا باشد و آنها در تدریس خود به کار گیرد.

۴- استفاده از وسایل کمک آموزشی (تکنولوژی آموزشی): یکی از مقوله هایی که به مهارت و سرعت تدریس معلم کمک می کند به کار بردن وسایل کمک آموزشی در امر تدریس می باشد به ویژه در دوره مقطع ابتدایی.

۵- مهارت تفکر انتزاعی: معلمانی که تفکر انتزاعی بالایی دارند می توانند با دیدهای متفاوت به یک مسأله یا مشکل بنگرند (از دید خودشان، دانش آموزان، مشاوران، مدیران، اولیاء و ...) بنابراین می توانند راه حل های متفاوتی ارائه دهند و درباره ی مزایا و معایب هر برنامه، فکر و بهترین راه را انتخاب کنند و اگر نتایج پیش بینی شده، تحقق نیابد مشتاقند که برنامه را تغییر دهند. در هنگام برنامه ریزی مشکلات اضافی را می توانند حدس بزنند و قبل از این که مشکل روی دهد به طور منظم و اصولی پیشگیری هایی را تدارک ببینند، مهارت تفکر انتزاعی باعث می شود معلمان در امر یاددهی موفق تر باشند.

۶- مهارت تجزیه و تحلیل مسائل: این معلمان سطح تفکر انتزاعی فوق العاده بالایی دارند. در حوزه کلامی از هوش زیادی بهره مندند، سرشار از اندیشه های عالی هستند. درباره موضوعات گوناگون به روشنی بحث می کنند، می دانند انجام چه کارهایی لازم است و چه کارهایی ضرورت و اهمیت ندارد.

نکته ای که قابل ذکر است این که هر چند در قرن بیست و یکم تحولات جهانی و واژه ی سرعت اطلاعات، ابتکارات، مفاهیم کلیدی و خاص می باشند اما ویژگی های معلم در

فرهنگ دینی ما همیشه جای خود را دارد که در کنار ویژگی های قبلی اهمیت فراوان و به سزایی دارد چرا که هدف از تعلیم و تربیت فراگیران تنها در زمینه علم نیست بلکه تربیت و پرورش دینی و رشد خصوصیات اخلاقی بسیار مهم است که در این جا به ویژگی های اخلاقی معلم در قرن بیست و یکم می پردازیم.

د) ویژگی های اخلاقی

۱- مراعات آداب و رسوم اجتماعی: بسیاری از سعادت های اجتماعی مرهون ادب و مراعات آداب و رسوم اجتماعی است و به بهانه ی پیشرفت علم و تحولات و جهانی شدن نباید معلم که الگوی اخلاق برای دانش آموزان خود است آداب و رسوم اجتماعی خود را کنار گذارد، حصارها را بشکند و حریم عفت و پاکدامنی جامعه را کنار نهد.

۲- نشاط و شادابی: معلم باید به هنگام ورود به کلاس، مشکلات زندگی خود را که ناشی از تغییر و تحولات جامعه اش می باشد نظیر تورم، گرانی، بیماری ها و ... همه را کنار گذارده و با روحیه ی شاداب و پرنشاط پا به دنیای کلاس نهد.

اگر بی نشاطی، کسلی، افسردگی بر او غلبه کند موجب انتقال آن به دانش آموزان نیز می شود و به قول نیچه: ((هیچ کاری که در آن روحیه ی شاد نقش نداشته باشد پیش نمی رود)).

۳- آراستگی ظاهر: هر چند در قرن بیست و یکم سرعت، اهمیت ویژه ای می یابد و زمان و فرصت به حداقل می رسد اما معلم باید فرصت رسیدن به ظاهر را به خود بدهد و با ظاهری آراسته وارد کلاس شود.

۴- سعه صدر: اگر معلم در عصر تحولات و تغییرات، رفتار هایی خاص از دانش آموزان خود دید باید با سعه ی صدر با آن برخورد کند، دریا دل باشد و توانایی پشت سر گذاشتن هیجان های ناشی از پیشرفت در دانش آموزان خود را داشته باشد زیرا با سعه ی صدر، بسیاری از مشکلات حل می شود. با سعه ی صدر می توان استعداد درونی فراگیران را شناخت و آنها را شکوفا کرد.

۵- اخلاص: بارزترین ویژگی معلم در عصر شکوفایی علم، اخلاص است. مدرسه، درس،

کلاس، رفتار، گفتار همه باید بوی اخلاص بدهد. اگر به دنبال آموزش های جدید و تکنیک های جهانی است نباید به خاطر ریا و رخ کشیدن خود و خودنمایی باشد، بلکه باید اخلاص در کار داشته باشد و تنها خود را نبیند بلکه هدفش پیشرفت جامعه و تعالی آن باشد و اگر اکسیر اخلاص در کار معلم نباشد هر چند در زمینه ی علمی، معلمی موفق باشد اما ارزش معنوی نخواهد داشت.

۶- شخصیت دان به دیگران: معلم موفق در قرن بیست و یکم، کسی است که علاوه بر این که خود متشخص است برای دیگران اعم از دانش آموزان یا همکاران ارزش و شخصیت قائل است و با سخنان کنایه آمیز نباید دیگران را برنجانند، بلکه باید راهنمای بقیه در راه یابی به موفقیت ها باشد دیگران را تحقیر و در جمع سرزنش نکند ((ویل لکل همزه لمزه)) زیرا باعث عقده و کینه در وجود شخص می شود و آتش انتقام را شعله ور می سازد.

۷- تعهد در کار: اگر معلم همگام با جامعه پیشرفت کرد و بر تمامی زوایای علوم و فنون جدید دست یافت اما در کارش به خصلت تعهد آراسته نگشت، جز زیان و خسران برای جامعه اش ارمغان دیگری نخواهد آورد. تعهد کاری موجب درست استفاده کردن از اطلاعات علمی می شود، راه بکارگیری صحیح آنها را به معلم می نمایاند و گرنه علم در خدمت نسل کشی و تباهی جوامع می شود؛ همان طور که این وضعیت در غرب حاکم است.

۸- تقوا: ویژگی های اولیه و مسلم برای قرن بیست و یکم، تقوا است. اگر معلم آراسته به خوی و خصلت تقوا نباشد، نسلی که تحت تعلیم و تربیت او می باشند عاری از این صفت خواهند بود و کسی که تقوا نداشته باشد تحت تأثیر فرهنگ های مخرب قرار خواهد گرفت و پدیده ی تهاجم فرهنگی را با استقبال خواهد پذیرفت و یا این که دچار غرور علمی کاذب می گردد.

۹- وظیفه شناسی: معلم قرن بیست و یکم، دارای خصلت وظیفه شناسی است. از زیر بار مسوولیت به بهانه های مختلف نمی گریزد، تأخیر در کار ندارد، در کلاس درسش اتلاف وقت نمی کند، کم کاری در برنامه اش مفهوم ندارد و حتی گاهی بیش از وظیفه

نیز کار انجام می دهد و ایثار می کند، فقط به کار از جنبه ی مالی و سود مادی نمی نگرد و در حین انجام وظیفه اش چشم داشت به تعریف، تمجید یا پاداش و تشویق خاص و ... ندارد.

۱۰- رأفت و مهربانی: معلم قرن بیست و یکم، مهربان است و با این صفت کودکان و نونهالان را به خود جذب می کند، پرخاشگر و تندخو و عصبانی نیست، زمینه را برای هر گونه پرسش و سؤال فراهم می کند، اجازه می دهد به راحتی دانش آموزان با او گفتگو کنند، مشکلات درسی یا غیر درسی خود را بازگو کنند.

۱۱- نگرش و بینش صحیح: معلم قرن بیست و یکم، نگرشی درست و مثبت از مسائل دارد. مسائل جدید و نوآوری ها را با دید مثبت می نگرد که روحیه رقابت جویی را در او تقویت می کند نه این که کاستی های او را به رخش کشد، در تجزیه و تحلیل این نوآوری ها قوی و قدرتمند است و آنها را مغتنم می شمارد و به خوبی استفاده می کند. (افروز، غلامعلی)

۱۲- تقدم منافع جامعه نسبت به منافع خود

مهارت ها و سواد های ضروری برای زندگی موفق دانش آموزان

در دنیای امروز و آماده کردن آنها برای زندگی فردا

موفقیت در زندگی فردی و کاری در قرن جدید نیازمند داشتن مهارت های مختلفی است که شاید پدران و مادران ما از آن بی بهره و یا حتی بی اطلاع بوده اند. در ادامه تلاش کردیم که نشان دهیم که سوادها و مهارت های زندگی در قرن ۲۱ چیست و چرا اهمیت دارند، و شما چگونه می توانید آن را یاد بگیرید و یا با کمک راهبردهای یادگیری برای قرن ۲۱ آنها را در برنامه درسی، ارزیابی و آموزش خود پیاده سازی کنید

مهارت های قرن بیست و یکم به دانش، مهارت های زندگی، مهارت های شغلی، عادت ها و ویژگی هایی اشاره دارد که برای موفقیت دانش آموزان در دنیای امروز بسیار مهم هستند، به ویژه زمانی که دانش آموزان به دانشگاه، نیروی کار و زندگی بزرگسالی خود حرکت

می‌کنند.

سازمان‌های جهانی مهارت‌های مختلف مورد نیاز برای زندگی و موفقیت در قرن ۲۱ را بسته به آنچه که برای جوامع مربوطه مهم‌تر است، اولویت می‌دهند. با این حال، مربیان موافق این مساله به طور کلی هستند که مدارس باید این مهارت‌ها را در آموزش‌های اصلی خود قرار دهند. در اینجا لیستی غیر جامع از متداول‌ترین مهارت‌های قرن ۲۱ ذکر شده است:

تفکر انتقادی (Critical thinking)

مهارت‌های ارتباطی (Communication skills)

خلاقیت (Creativity)

حل مساله (Problem solving)

استقامت (Perseverance)

همکاری (Collaboration)

سواد اطلاعاتی (Information literacy)

مهارت‌های فناوری و سواد دیجیتال (Technology skills and digital literacy)

سواد رسانه‌ای (Media literacy)

آگاهی جهانی (Global awareness)

خود جهت‌دهی (Self-direction)

مهارت‌های اجتماعی (Social skills)

مهارت‌های سواد (Literacy skills)

سواد مدنی (Civic literacy)

مسئولیت اجتماعی (Social responsibility)